

*Сторожук Н. А., кандидат психологічних наук,
науковий співробітник відділу (гуманітарних та
геоінформаційних досліджень) НДЦ
ВІ КНУ імені Тараса Шевченка (м. Київ)*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ВИКОНАННЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ

У статті пропонуються шляхи удосконалення психологічної підготовки військовослужбовців миротворчого контингенту в ході проведення різного роду тактичних та тактико-спеціальних навчань, під час занять з вогневої, фізичної та ідеологічної підготовки.

Ключові слова: психологічна підготовка, військові навчання, миротворчий контингент, професійно-важливі якості.

В статтє пропозагаються пути совериенствованиа психологической подготовки военнослужащих миротворческого контингента в ходе проведения различного рода тактических и тактико-специальных учений, во время занятий по огневой, физической и идеологической подготовки.

Ключевые слова: психологическая подготовка, военные учения, миротворческий контингент, профессионально-важные качества.

Постановка проблеми. Сучасний досвід збройних конфліктів свідчить про те, що навіть сама досконала техніка і першокласна зброя не можуть самі по собі забезпечити перемогу в бою. Вирішальною силою у війні завжди була і залишається людина з її професійними, морально-психологічними і бойовими якостями. Останні події на півдні України свідчать про те, що високий моральний дух і психологічна стійкість особового складу армії і флоту відіграють величезну роль в підвищенні бойової готовності і боєдатності військ, досягненні перемог над ворогом. Дії військовослужбовців повинні бути спрямовані не лише на відвернення або припинення збройного насильства, а й на врятування життя і збереження здоров'я населення, на захист прав людини та створення умов для відновлення демократичних засад існування суспільства, що в свою чергу, вимагає додаткової підготовки особового складу. Актуальності набуває розвиток наукового пошуку на шляху опрацювання проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності з метою формування оптимального рівня психологічної підготовки військовослужбовців, що перебувають у особливих умовах. При цьому, безумовно, потребує розгорнутого аналізу накопичений досвід і швидке формування нових підходів із цілеспрямованим впровадженням їх в практичну діяльність під час підготовки миротворчого контингенту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом кількість наукових публікацій, присвячених психологічному аналізу різних аспектів

миротворчої діяльності, має тенденцію до зростання. Такі науковці як О.Г.Караяні, Е.П.Утлік, О.О.Теличкін, В.В.Стасюк, В.М.Невмержицький, О.Ф.Хміляр, В.І.Алещенко, М.І.Д'яченко, П.О.Корчемний, В.В.Сисоєв, М.Ф.Феденко, М.С.Корольчук, П.П.Криворучко розглядають різні аспекти цієї діяльності, і пропонують шляхи їх удосконалення. Проте зробити це можливо лише на основі цілісних теоретичних поглядів й єдиної технологічної схеми здійснення психологічного забезпечення діяльності військовослужбовців у бойовій обстановці.

Формулювання цілей статті. Метою статті розуміння впливу різних тактичних форм застосування військ на психологічну сторону їх бойової діяльності.

Виклад основного матеріалу статті. Система психологічної підготовки є достатньо варіативною і може застосовуватись відповідно до поставлених завдань, особливостей наявної ситуації та особистості, яка спрямована на досягнення певної мети. З цією метою необхідно, щоб всі військовослужбовці під час бойової підготовки випробували та пережили багато тих труднощів, з якими вони зустрінуться в бойовій обстановці. При цьому важливо щоб військовослужбовці виконували завдання в ситуації наближеній до реальної, насиченій елементами небезпеки та ризику.

Одна з вимог ведення бойових дій – формування в військовослужбовців, психологічних якостей з урахуванням специфіки їх фаховості і ведення ними бойових дій, тобто таких якостей, які б забезпечили сталість фахової майстерності й дозволили б успішно виконувати бойове завдання у відповідності до фахового призначення.

Аналіз змісту завдань військовою характеру, які виконуються на всіх етапах проведення сучасних операцій, показує, що кожне окреме завдання вимагає індивідуального планування, окремої ретельної підготовки особового складу (військовослужбовців всіх категорій), його морально-психологічного, тилового та технічного забезпечення у відповідності із специфікою умов, в яких ці завдання виконуються. Подібна підготовка дає змогу більш ефективно проводити самі операції та зводити до мінімуму витрати і незворотні втрати від непередбачуваних дій як конфліктуючих сторін, так і військовослужбовців.

Психологічна підготовка військовослужбовців до ведення бойових дій, відбувається в ході проведення різного роду тактичних та тактико-спеціальних навчань, під час занять з вогневої, фізичної та гуманітарної підготовки. Кожне із перерахованих занять має свої особливості, які вимагають більш детального підходу щодо їхнього висвітлення [1].

Психологічна підготовка військовослужбовців під час тактичних і тактико-спеціальних навчань.

Тактичні (тактико-спеціальні) навчання – є вищою формою цілеспрямованого формування необхідних для військовослужбовців психологічних якостей. На цих навчаннях в особового складу проявляються в єдиному комплексі знання, вміння і навички, психологічні якості, виникають психічні стани і почуття близькі до тих, які характерні для миротворчої діяльності. Все це дозволяє те тільки удосконалювати психіку майбутнього миротворця, але і перевіряти його психологічну готовність до ведення бойових дій [2].

Навчання повинні проводитися за комплексними темами, у високому темпі вдень і вночі, в складних погодних умовах, з бойовою стрільбою артилерії і мінометів, проходженням БТР через бойові порядки, метанням бойових гранат, а також форсуванням водних перешкод, подоланням зони забруднення, зруйнування і пожеж, різноманітних загороджень, веденням бойових дій в гірських місцевостях, в місті.

В ході навчань, майбутні учасники миротворчого контингенту повинні вести боротьбу з танками «противника», його диверсійно-розвідувальними групами й десантами, захищатися від запалювальних речовин, нести «втрати» в живій силі і техніці, надавати допомогу постраждалим,

пораненим і відновлювати свою боєздатність. З метою активізації дій майбутніх миротворців і виховання у них високої пильності, слід практично застосовувати передачу хибних команд, даних обстановки тощо.

Психологічні якості, необхідні для ефективного ведення бойових дій, успішно розвиваються у військовослужбовців в результаті дій пов'язаних з неочікуваною зміною обстановки. До таких неочікуваностей прийнято відносити: контратаки «противника», нанесення скрито для навчаємих ударів в фланг і тил, а також зміни способів пересування військовослужбовців на полі бою.

Провідне значення, в процесі психологічної підготовки майбутніх миротворців, посідає підведення підсумків навчань. Детальний аналіз дій і вчинків кожного майбутнього миротворця, підвищує почуття відповідальності, впевненості в собі і в своєму колективі, зміцнює віру в силу своєї зброї і військової майстерності. Під час підведення підсумків необхідно аналізувати поведінку кожного військовослужбовця в напруженій ситуації, яка вимагала від нього вияву високих волевових якостей – активності, ініціативи, винахідливості й сміливості.

Психологічна підготовка миротворчого контингенту під час командно-штабних навчань.

Командно-штабні навчання, являються вищою формою сумісного навчання командирів і штабів. В ході їх проведення, необхідно формувати в усього особового складу творче оперативно-тактичне мислення, розвивати якості самоволодіння, саморегуляції, психологічну стійкість, наполегливість, ініціативність, й оперативність у діях.

Це досягається наближенням умов проведення навчань до обстановки яка б відповідала бойовій дійсності [8]. Необхідно також, широко практикувати роботу військовослужбовців на місцевості, в умовах активних радіоперешкод, трансляції записів шумових ефектів бою, імітації хімічної й радіоактивної зараженості місцевості, розривів снарядів і бомб, нападу на пункти управління наземного і повітряного противника.

На думку В.А. Теличкіна, для розвитку в майбутніх миротворців витримки, самоволодіння і бистроти оперативно-тактичного мислення на командно-штабних навчаннях необхідно частіше обмежувати

час на прийняття рішення й створювати кризові ситуації, які б вимагали прийняття рішення в короткі терміни. Доречно, на думку багатьох дослідників, обмежувати надходження даних про положення своїх військ, створювати «втрати» в живій силі і бойовій техніці, «виводити зі строю» адміністративні споруди, мости і дороги [10].

Для розвитку в майбутніх миротворців творчого, тактичного мислення в ході навчань повинна створюватись складна обстановка, що містить, як правило, суперечливі дані. Це заставить військовослужбовців при аналізі обстановки не тільки керуватись готовими положеннями статутів і керівних документів, але й спонукатиме переосмислити їх у відповідності з умовами обстановки, що склалася. Інформація на пункти управління повинна надходити в порядку характерному для реальних бойових дій, при цьому в меншому об'ємі – про противника, і в більшому про свої війська і місцевість.

Створенню в ході навчань обстановки напруженості й раптовості, необхідно відводити самі кульмінаційні моменти навчань. В ці періоди доцільно оголошувати сигнали оповіщення про хімічну небезпеку, «виводити із строю» як окремих посадових осіб так і пункти управління в цілому, засоби зв'язку і пересування, ставити перешкоди радіозасобам управління і здійснювати широку дезінформацію відносно положення своїх військ і військ противника. За таких умов від майбутніх командирів миротворчого контингенту також необхідно вимагати стійкого і безперервного управління своїми військовими колективами.

Психологічне загартовування миротворців під час вогневої підготовки.

На заняттях з вогневої підготовки, поряд з прищепленням військовослужбовцям твердих навичок у діях зі зброєю, психологічно слід їх готувати до виконання бойових задач, розвивати у них швидкість реакції, увагу, пам'ять і мислення, виховувати цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, рішучість і сміливість.

На думку В.В. Ягупова, головне в психологічному загартуванні на заняттях з вогневої підготовки – прищеплювати військовослужбовцям впевненість у своїй зброї, виховання активності, рішучості й самостійності у знищенні противника вогнем цієї зброї [11]. Впевненість у зброї прищеплюють насамперед добрим знанням її тактико-технічних характеристик й

матеріальної частини, навчають в обмежений час усувати несправність і затримки при стрільбі; тренують у підготовці вихідних даних і коректуванні вогнем в обмежений час і в складних умовах. Дії особового складу повинні обмежуватись в часі й обов'язково оцінюватися старшим начальником на кожному занятті.

Вихованню активності й швидкості у вирішенні вогневих задач, в значній мірі сприяє постійний контроль за діями підлеглого особового складу. Під час навчання прийомам і правилам стрільби, керівники повинні фіксувати час виявлення і відкриття вогню по кожній цілі, а також слідкувати за вірністю встановлення прицільних пристроїв й самого прицілювання.

Оголошення військовослужбовцям досягнутих результатів, – підвищує прагнення бути в усьому першим й навчатися з повним напруженням сил.

Впевненість в діях зі зброєю, приходить в результаті багаторазових тренувань, ефективність яких значно зростає, якщо майбутні миротворці навчені навичкам самоконтролю та саморегуляції. З метою розвинення навичок самоконтролю під час стрільб, доцільно розмішувати окремі мішені на великих фанерних щитах, що дасть можливість військовослужбовцям бачити всі свої пробоїни й самим визначити середню точку влучення, характер помилки й її похибку [8]. Розвитку в миротворців навичок щодо самоконтролю сприяють їхні доповіді після закінчення стрільб. Змісту цих доповідей необхідно приділяти велике значення й використовувати їх під час проведення детального розбору. Навички самоконтролю необхідно розвивати і під час занять на тренажерах, за допомогою спеціальних приставок, учбових пристроїв, які дозволяють контролювати свої дії.

Виховання активності й самостійності в знищенні противника зі зброї досягається виключенням шаблонів в організації й проведенні стрільб, а також широким впровадженням системи імітації влучення або враження цілі, що дозволяє військовослужбовцям безпосередньо бачити результати своєї стрільби. Готуючи особовий склад до стрільб різними способами, доцільно поступово збільшувати швидкість руху машин, зменшувати час показу цілей, одночасно показувати на різних відстанях по декілька цілей, змінювати способи маскування, показ цілей здійснювати в момент «вогневого впливу» противника й

подолання різного роду перешкод і загороджень.

Психологічне загартовування миротворців під час занять з фізичної підготовки.

Фізична підготовка є відмінною школою психологічного загартовування учасників миротворчих контингентів. Ефективне формування психологічної стійкості, яка дозволяє долати негативні психічні стани й впевнено діяти в бойовій обстановці, можливе при умові перенесення тривалих фізичних навантажень й систематичних тренувань. Провідне місце в структурі психологічного загартовування військовослужбовців засобами фізичного виховання посідає психомоторика.

На думку В.І. Осьодла та О.Ф. Хміляра, весь устрій військової діяльності, в першу чергу висуває перед військовослужбовцями ряд вимог щодо розвитку психомоторних здібностей. Серед психомоторних здібностей військовослужбовців, які розвиваються в процесі бойової підготовки, В.І. Осьодло особливе значення відводить витривалості та спритності [7]. Він вважає, що для подолання перешкоди в екстремальній ситуації військовослужбовцям необхідно:

- 1) оцінити ситуацію;
- 2) підібрати рухи адекватні цій ситуації;
- 3) випередити думками процес

подолання перешкод. Виконати все це одночасно, може лише військовий у якого добре розвинута якість спритності.

В умовах миротворчої діяльності, психомоторні здібності в значній мірі впливають на працездатність всього особового складу і особливо на боездатність. Можна зазначити, що підготовка майбутніх миротворців протікає в екстремальних умовах, пов'язаних з небезпекою для життя, високим рівнем психічної напруженості. Майбутній миротворець повинен поєднувати в собі професії адміністратора, психолога, військового спеціаліста і спортсмена. Тому постійне самовдосконалення психомоторних здібностей дозволить миротворцям успішно виконувати бойові завдання за будь-яких умов бойової діяльності.

Таким чином, процес психологічної роботи з військовослужбовцями на етапі їх підготовки до дій у складі миротворчого контингенту, являє собою цілісну систему, елементи якої, доповнюючи один одного, дозволяють сформулювати в майбутніх миротворців необхідні психологічні якості. Однією із провідних задач в психологічній підготовці майбутніх миротворців – є

формування у них психологічної готовності та стійкості до подолання небезпеки й складнощів бойової обстановки, вироблення здібностей переносити значні нервово-психічні навантаження, психічну напруженість й різного роду негаразди, які неодмінно будуть мати місце в процесі виконання миротворчих завдань. Найбільш ефективно зазначені положення реалізуються під час польового вишколу військ, в ході проведення тактичних (тактико-спеціальних) та командно-штабних навчань, а також в процесі занять з вогневої та фізичної підготовки.

Одна зі значущих особливостей миротворчої діяльності, на думку деяких авторів – це її екстремальний характер, що полягає у виконанні великого обсягу складної, різноманітної роботи в умовах гострого дефіциту інформації і часу [5]. Виникаючі в процесі напруженої діяльності нервово-психічні перевантаження, збільшуються нерегулярною зміною умов праці, порушеннями звичного режиму добової життєдіяльності, змушеною відмовою від звичайного для багатьох людей відпочинку. Це у свою чергу може привести до розвитку стійких станів психічної напруженості, емоційної нестійкості, надлишкової фрустрованості, появи невротичних реакцій, психосоматичних функціональних розладів і різних захворювань. У цьому зв'язку, однією з найважливіших професійних якостей є стійкість до стресових факторів. Однак, як відзначають деякі психологи, ріст нервово-психічної напруженості прямо пропорційний ступені незадоволеності від виконання діяльності, що, у свою чергу визначається безліччю екзогенних і ендогенних факторів [9].

Нестандартний характер миротворчої діяльності вимагає наявності у військовослужбовців пізнавальної активності, широкого кругозору, продуктивності і креативності мислення, інтелектуального розвитку, широти поглядів, ефективності у справах і т.п. Остання характеристика, що детермінує розвиток професійно-важливих якостей, представлена такими факторами як процесуальна самостійність і персональна відповідальність. До необхідних вимог відносять такі характеристики як стійка мотивація на досягнення успіху в роботі, креативність, сміливість, рішучість, відповідальність.

Проведений аналіз літератури дозволив сформулювати п'ять основних факторів, що включають відповідні їм комплекси професійно важливих якостей, які

пред'являються до військовослужбовця миротворчого контингенту:

1. фактор - високий рівень соціальної (професійної) адаптації,
2. фактор - нервово-психічна (емоційна) стійкість особистості,
3. фактор - високий рівень інтелектуального розвитку, пізнавальна (когнітивна) активність,
4. фактор - комунікативна компетентність,
5. фактор - організаторські здібності.

На сьогоднішній день у науковій літературі представлена значна кількість класифікацій професійно значимих якостей військовослужбовця-миротворця.

О.М. Корнев звертає увагу на те, що успішність професійної діяльності миротворця залежить від наявності певних якостей:

- першорядна цільова орієнтація на професійну діяльність,
- високий рівень знань і професійної підготовленості,
- високий рівень стійкості до екстремальних і екстраординарних подій,
- значна потреба у престижі, лідерстві, самовираженні,
- помірна виражена соціальна нормативність, достатній самоконтроль діяльності,
- екстравертованість [3].

Класифікацію професійно важливих психічних якостей військовослужбовця-миротворця пропонує М.Г. Логачов:

1. морально-психологічні (ідейність, моральний вигляд, почуття обов'язку і відповідальності і т.д.);
2. психофізіологічні (стійкість до стресу, емоційна врівноваженість, психічна витривалість, увага, тип мислення, уява, спостережливість та ін.);
3. характерологічні (цілеспрямованість, самостійність, принциповість і т.п.);
4. вольові (рішучість, наполегливість та ін.).

На думку В.О. Лефтерова, О.В. Тімченка, Ю.П. Тимошенка успішність та ефективність діяльності військовослужбовця миротворчого контингенту залежить від індивідуальних здібностей особистості і відповідності особистісних якостей об'єктивним вимогами [4]. У свою чергу В.Л. Марищук підкреслює, що успішність діяльності військовослужбовця миротворчого контингенту обумовлена наявністю або відсутністю в структурі особистості:

- сензитивності – підвищеної нервово-психічної чутливості до зовнішніх впливів;
- оптимального співвідношення реактивності (імпульсивності) і активності;
- стійкості до стресу;
- пластичності психічних процесів;
- зниженого рівня тривожності – помірної емоційної збудливості у небезпечних ситуаціях;
- резистентності – опірності зовнішнім і внутрішнім умовам, що перешкоджають здійсненню початої діяльності;
- толерантності – стійкості до нервово-психічних перенапруг [6].

Як видно з усіх вище представлених класифікацій, стійкість до стресу є присутньою у кожній з них і визнається однією з важливих характеристик, що обумовлюють ефективність та успішність виконання миротворцем поставлених завдань. Це так само підтверджується дослідженнями, представленими у науковій психологічній літературі, які свідчать про значну роль стійкості до стресу при здійсненні різних видів діяльності.

Виходячи з особливостей миротворчих операцій, типовість стресу обумовлена через її насиченість такими стрес-агентами як: соціальна оцінка, фізична небезпека, невизначеність, повсякденна рутинна, це сприяє виникненню змін у структурі особистості. Аналіз теоретичних джерел дозволяє виділити форми, у яких проявляється емоційна напруга у представників миротворчого контингенту:

- гальмуюча (погане переключення уваги; повільне виконання розумових операцій та ін.),
- імпульсивна (непродумані рішення, метушливість, невиправданий поспіх і т.д.),
- генералізована (сильне збудження, байдужність, приреченість і т.п.).

Н.В. Коврига вважає, що негативний вплив стресу проявляється також у процесах сприйняття і мислення – уповільнені і помилкові дії, як правило, виникають у зв'язку з порушенням процесів прийому, переробки інформації та ухвалення рішення. У ряді випадків порушення у сприйнятті інформації пов'язане з тим, що при напруженості і тим більше при стресі порушується функція уваги – звужується її обсяг, знижується стійкість, виникає надмірна фіксація уваги на одних фактах на шкоду контролю над іншою необхідною інформацією [2].

В.О. Лефтеров, В.С. Медведєв, О.В. Тімченко зазначають, що стійкість до стресу військовослужбовців залежить від сформованості загальних і спеціальних (професійних) умінь та інтелектуального розвитку, що характеризує майбутнього миротворця як суб'єкта діяльності.

Стійкість до стресу є важливим фактором забезпечення ефективності та успішності виконання поставлених завдань [4]. Тому дослідження природи стійкості до стресу, механізмів її розвитку і прояву, залежності від особливостей діяльності і їхнього впливу на процес професіоналізації дозволяє не тільки зрозуміти сутність цього феномена, але й обґрунтувати шляхи і методи його оцінки, формування і підтримки.

Висновки. Резюмуючи вище представлені точки зору, можна стверджувати, що несформованість

достатнього рівня стійкості до екстремальних факторів спричиняє не лише професійні, але й психофізіологічні і характерологічні зміни якостей особистості військовослужбовця миротворчого контингенту які можна покращити в ході проведення тактичних (тактико-спеціальних) та командно-штабних навчань, а також в процесі занять з вогневої та фізичної підготовки.

Перспективи подальших досліджень. Нові тенденції розвитку засобів і способів ведення бойових дій в сучасних локальних війнах та збройних конфліктах ще вище піднімають значення морально-психологічного забезпечення військ, вимагають подальшого посилення роботи командирів, штабів, органів особового складу по зміцненню морального духу і психологічної стійкості особового складу.

Література

1. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А., Пономаренко В.А. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях: психологический аспект. – Минск. Изд-во ун-та, 1985. – 206 с.
2. Коврига Н.В. Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту: Автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.01 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2003. – 20 с.
3. Корнев О.М. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів швидкого реагування міліції України: Автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.06 / Нац. акад. внутр. справ України МВС України. – К., 2001. – 18 с.
4. Лефтеров В.О. Психологічні причини загибелі та поранень працівників органів внутрішніх справ: Автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.06 / Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2001. – 19 с.
5. Малкина-Пых И. Г. Экстремальные ситуации. Справочник практического психолога. – М.: ЭКСМО, 2005. – 960 с.
6. Маришук В.Л., Евдокимов В.И. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса. – СПб.: Издательский дом „Сентябрь”, 2001. – 325 с.
7. Осюдло В.І., Хміляр О.Ф. Особливості прояву психомоторних здібностей військовослужбовців механізованих підрозділів. //Збір. наук. праць ВГГ НАОУ, К.: 2003. – № 1, С. 45-51.
8. 5Пальчук М.О. Підготовка українських військових контингентів до міжнародних миротворчих операцій // Миротворча діяльність України. – К., 2002. – С. 45-56.
9. Потапчук Є.М. Теорія та практика збереження психічного здоров'я військовослужбовців: (Монографія). – Хмельницький: Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України, 2004. – 319 с.
10. Роступов А.Т., Кандыбович Л.А., Блях Г.В. Психологическая подготовка к службе в армии: 67Стасюк В.В. Характеристика основных форм та методів морально-психологічної підготовки особового складу в умовах стрес-факторів сучасного бою // Збірник наукових праць. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ, 2003. – № 28, ч. II. – С. 108–113.
11. Ягупов В.В. Військова психологія: Підручник. – К.: Тандем, 2004. – 626 с.

Storozhuk N., Ph.D., research fellow of department

FEATURES PSYCHOLOGICAL TRAINING OF TROOPS TO PEACEKEEPING OPERATIONS

The article offers ways to improve mental preparation military peacekeeping forces in the course of various kinds of tactical and tactical special exercises in the classroom with fire, physical and ideological training. Determine the five major factors, including the corresponding complexes professionally important qualities that apply to military peacekeeping forces: a high level of social (professional) adaptation; neuro-psychological (emotional) resilience of the individual; high level of intellectual development, cognitive (cognitive) activity; communicative competence; organizational skills. The analysis of professionally important qualities of psychic military peacekeeping forces and suggests ways to improve them in the course of various kinds of tactical and tactical special exercises in the classroom with fire, physical and ideological training.

Keywords: psychological training, military training peacekeepers, professionally important qualities.